

Кирило СТЕПАНЕНКО
доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
кандидат юридичних наук, доцент

ОБОРОННА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Створення України як незалежної держави, існуючі на сьогодні зовнішні загрози, які зазіхають на основи цієї незалежності, висувають як пріоритетні завдання питання розробки теорії та політики забезпечення національної безпеки. Радянські і пострадянські уявлення про національну безпеку як безпеку держави, що повністю тяжіє над безпекою особистості та суспільства, у теоретичному та політичному аспектах вже не витримують критики та не поєднуються з новими цілями та завданнями побудови правової соціальної демократичної держави, її євроатлантичними інтеграційними прагненнями. Вперше за часів існування України як незалежної держави національна безпека стала являти собою принципово новий вид орієнтації у складних зовнішніх і внутрішніх умовах життєдіяльності, заснований на ідеях європейської інтеграції та забезпечення прав людини.

Практика державного будівництва та політичні відносини обумовлюють потребу у науковому опрацюванні всіх структурних компонентів нової системи національної безпеки та функціональних компонентів системи забезпечення національної безпеки. Виникла потреба у визначенні сфер національної безпеки, необхідність у науковому аналізі та прогнозуванні реальних та потенційних загроз життєво важливим інтересам основних об'єктів національної безпеки в її структурних сферах: політичній, економічній, оборонній, інформаційній та ін. У структурі національної безпеки сфера оборонної безпеки має тісний взаємозв'язок і взаємозалежність з усіма видами та сферами національної безпеки і водночас має свою специфіку та пріоритетність у системі забезпечення національної безпеки України.

У загальному вигляді оборонна безпека передбачає підтримку оборонного потенціалу України на рівні, достатньому для надійного захисту національних інтересів країни у разі виникнення військової загрози, і навіть, за необхідності, відбиття агресії. У науковій літературі має місце більш широкий термін «воєнна безпека», яка «в умовах розвитку глобалізації та настання відтоку (відкату) глобалізації являє собою сукупність організаційних, політичних, психологічних, економічних, науково-технічних, інформаційних, ідеологічних та фінансових властивостей, які обумовлюють воєнну потужність та здатність держави протистояти потенційному нападу з боку будь-яких суб'єктів» [1, с. 301]. Оборонна сфера безпеки сьогодні особливо тісно пов'язана з політичною, економічною, науковою, технологічною, інформаційною, освітньою, культурною та іншими сферами життя суспільства. Вона передбачає реалізацію політичних, економічних, військових, соціальних, правових та інших заходів із забезпечення готовності держави й суспільства до відбиття збройного нападу на країну, захисту цілісності і недоторканності її території та державного суверенітету.

Забезпечення оборонної безпеки України включає комплекс взаємообумовлених завдань:

- зовнішньополітична та дипломатична діяльність, створення сприятливих умов для оборони країни у партнерстві з міжнародними організаціями та іншими країнами;
- законодавче та науково-методичне забезпечення сучасної оборонної безпеки;
- військово-будівництво, стратегічне планування та керівництво обороною країни, збройними силами та іншими військами за стандартами НАТО;
- вирішення розвідувальних завдань, визначення та прогнозування загроз та небезпек національним інтересам країни в оборонній сфері;
- забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності, створення підрозділів територіальної оборони;
- розвиток оборонно-промислового комплексу, оснащення Збройних сил України сучасними видами безконтактної бойової техніки, матеріальними засобами, озброєнням,

військовою та спеціальною технікою;

– організацію та здійснення військово-політичного та військово-технічного співробітництва України з НАТО, проведення з альянсом та іншими іноземними державами військових навчань;

– формування оборонної свідомості громадян та суспільства в цілому, створення фізичного та морально-психологічного потенціалу оборонної безпеки.

Система забезпечення оборонної безпеки України складається із таких основних компонентів: принципи державної політики у сфері забезпечення оборонної безпеки (законність, правова визначеність, пріоритетність національних інтересів, інтегративність); співробітництво з міжнародними системами безпеки у досягненні національних цілей та відстоюванні національних інтересів; гласність та інформаційна відкритість політики забезпечення оборонної безпеки, правових засад забезпечення оборонної безпеки; загрози національній безпеці України у оборонній сфері, національним інтересам України; сили, органи, ресурси забезпечення оборонної безпеки. Як зазначено у Стратегії воєнної безпеки України, всеохоплююча оборона України – це комплекс заходів, основний зміст яких полягає у: превентивних діях та стійкому опорі агресору на суші, на морі та в повітряному просторі України, протидії в кіберпросторі та нав'язуванні своєї волі в інформаційному просторі; використанні для відсічі агресії всього потенціалу держави та суспільства (воєнного, політичного, економічного, міжнародно-правового (дипломатичного), духовного, культурного тощо); застосуванні всіх форм і способів збройної боротьби з агресором, зокрема асиметричних та інших дій для оборони України, з дотриманням принципів і норм міжнародного права [2].

Отже, проблема забезпечення оборонної безпеки України є актуальною та вимагає професійного підходу до її вирішення. На міжнародній арені відбуваються складні процеси, що позначаються суперництвом традиційних та нових геополітичних центрів сили. Окремі держави у брутальний спосіб порушують міжнародне право, що супроводжується появою нових небезпек, викликів та загроз національним інтересам України. У міжнародній політиці зберігається тенденція застосування силових методів в обхід діючих міжнародно-правових механізмів, ставка на стратегію залякування та шантажу. Не усунуті глибинні соціально-економічні, міжетнічні суперечності та територіальні суперечки, що лежать в основі більшості міжнародних та внутрішніх конфліктів.

В умовах виняткової важливості питань війни та миру перед вітчизняною наукою постає завдання актуалізації оборонних проблем національної безпеки України, вироблення оптимальної моделі державної політики забезпечення оборонної безпеки, що комплексно висвітлює завдання у галузі військового будівництва, матеріального забезпечення Збройних Сил України, мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності, створення основ інституту територіальної оборони, освіти та виховання громадян і суспільства в контексті готовності вирішувати оборонні завдання.

1. Григоренко Я. О., Черненко Д. М. Воєнна сила сучасної держави як категорія міжнародних відносин: поняття та шляхи вдосконалення. *Підприємництво, господарство, право*. 2017. № 3. С. 299-301.

2. Стратегія воєнної безпеки України «Воєнна безпека – всеохоплююча оборона»: затверджено Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL : <https://www.mbo.gov.ua/ua/Ukazy/4860.html>.